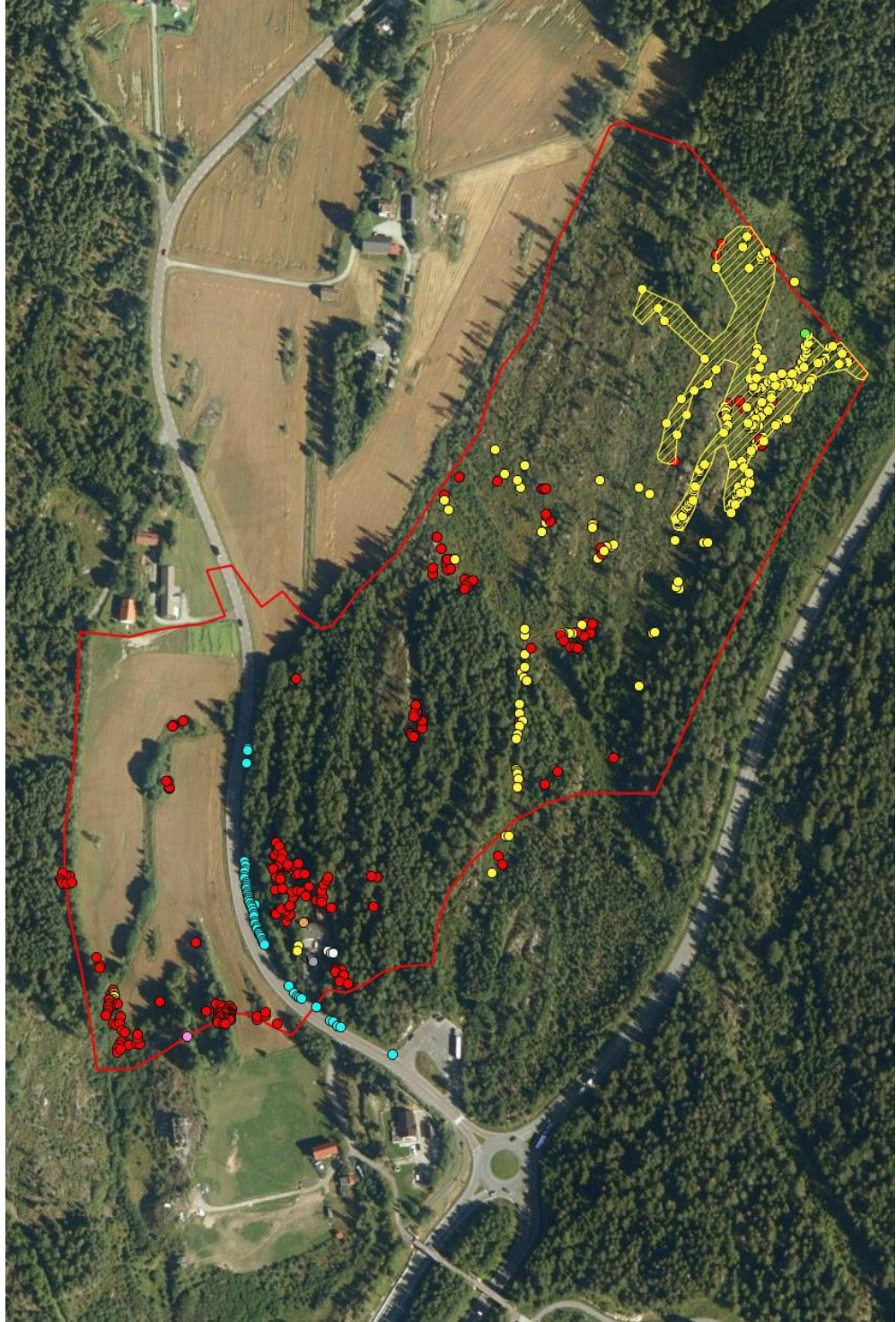

MÅNA INDUSTRIOMRÅDE

KARTLEGGING AV FREMMEDE ARTER

15. OKTOBER 2017

Rapport 2017:4

Utførende institusjon: Wergeland Krog Naturkart	Kontaktperson: Ola Wergeland Krog	
Oppdragsgiver: Øvre Romerike Prosjektering as	Kontaktperson: Erik Prøsch	Dato: 15. oktober 2017
Referanse: Wergeland Krog, O.M. 2017. Måna industriområde. Kartlegging av fremmede arter. <i>Wergeland Krog Naturkart Rapport 2017-4</i> : 13 s.		
Referat: <p>Wergeland Krog Naturkart har på oppdrag for Øvre Romerike Prosjektering as v/ Erik Prøsch, gjennomført en kartlegging av fremmede arter i de planlagte industriområdene Måna nord og Måna sør i Frogn kommune, Akershus. Måna nord er på ca. 100 daa og er et avvirket skogområde med én fraflyttet enebolig. Måna sør er på 20 daa og består dyrket mark med åkerholmer og en bekk. En fylkesvei deler de to områdene.</p> <p>Kartleggingen påviste 541 enkeltfunn med totalt 9 fremmede arter, hvorav kanadagullris og rødhyll var de mest tallrike. Nordøst i planområdet dannet kanadagullris, samt en del rødhyll, så tette bestander at forekomstene ikke ble detaljkartlagt, men i stedet ble det avgrenset som en svarteliste-lokalitet.</p> <p>Én art ble anbefalt bekjempet innenfor planområdet (kjempespringfrø) over en treårs periode. For de andre artene anbefales det at det lages en tiltaksplan for å hindre spredning av fremmede arter internt og ut fra planområdet.</p>		
4 emneord: Måna sør og nord Frogn kommune Fremmede arter Svartelistekartlegging		

INNHOOLD

1	INNLEDNING	5
	BESKRIVELSE AV PLANOMRÅDET	6
2	METODE	7
3	REGISTRERINGER	8
3.1	Eksisterende kunnskap.....	8
3.1.1	Naturbasen	8
3.1.2	Artsdatabanken	8
3.2	Feltregistreringer	8
3.3	Artsomtale	10
3.3.1	Blankmispel	10
3.3.2	Brunskogsnegl.....	10
3.3.3	Hagelupin.....	10
3.3.4	Hagerips	10
3.3.5	Hvitsteinkløver	10
3.3.6	Kanadagullris.....	10
3.3.7	Kjempespringfrø	10
3.3.8	Rødhyll.....	10
3.3.9	Syrin.....	10
4	VURDERINGER	11
4.1	Fremmede arter i lovverket.....	11
4.1.1	Naturmangfoldloven	11
4.1.2	Forskrift om fremmede organismer	11
4.1.3	Handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Oslo og Akershus.....	11
4.2	Målsetninger og prioriteringer	11
5	AVBØTENDE TILTAK OG HENSYN	12
6	LITTERATUR	13

1 INNLEDNING

Wergeland Krog Naturkart har på oppdrag for Øvre Romerike Prosjektering as v/ Erik Prøsch, gjennomført en kartlegging av fremmede arter i de planlagte industriområdene Måna nord og Måna sør i Frogn kommune, Akershus.

Kartleggingen er gjort i forbindelse med IG-søknad for området.

Bevaring av naturmiljø og biologisk mangfold er både lokalt og globalt en stor utfordring. Fremmede arter, såkalte svartelistearter, representerer én av flere trusler mot stedegne arter og det stedegne naturmangfoldet.

Hvor skadelige og hvor invasive / aggressive de forskjellige fremmede artene er, varierer. Noen arter finner seg «ledige» nisjer i vår natur og truer i liten grad stedegne arter, mens andre arter kan ta fullstendig over og presse ut alle stedegne arter.

Eksempler på den siste kategorien er parkslirekne, kjempespringfrø, hagelupin og kanadagullris.

Naturmangfoldloven fra 2009 inneholder en omfattende regulering av forhold knyttet til forvaltning av fremmede organismer.

I 2015 ble Forskrift om fremmede organismer vedtatt. Forskriften er hovedsakelig hjemlet i naturmangfoldloven og her omtales bla. tiltak som innebærer flytting av masser som potensielt kan medføre spredning av fremmede arter.

Denne rapporten har som formål å tilfredsstille lovfestede krav til kunnskap om hvilke konsekvenser for det biologiske mangfoldet som en eventuell reguleringsplan og utbyggingen av industriområdet vil ha. Det er imidlertid ikke foretatt noen vurdering av et utbyggingsalternativ da denne kartleggingen er foretatt i forbindelse med IG-søknaden og således vil være en viktig kunnskapsbasis for videre planlegging.

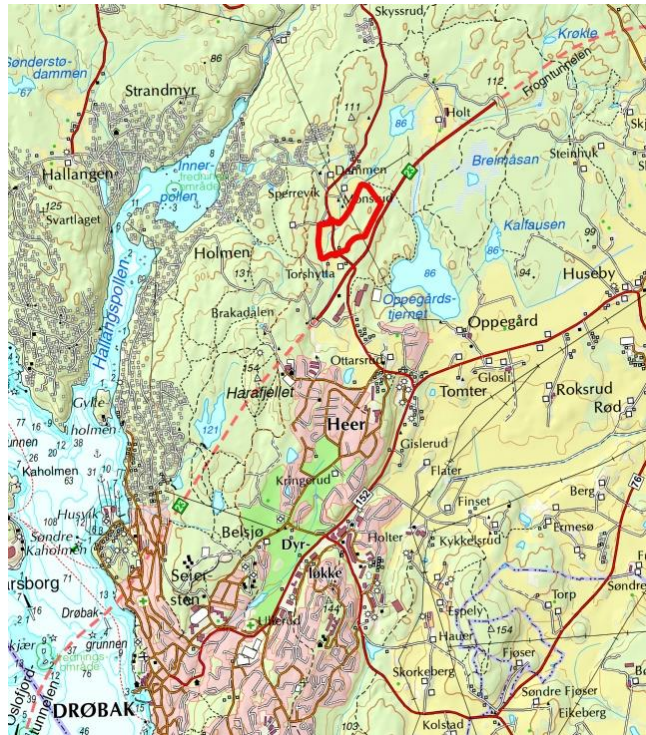

Fig. 1. Planområdet ligger på begge sider av FV78 Holtbråtveien rett vest for RV23 før den nedkjøringen til Oslofjordtunnelen i Frogn kommune, Akershus fylke.

BESKRIVELSE AV PLANOMRÅDET

Planområdet ligger i Frogn kommune i Akershus, nærmere bestemt og består av de to del-industriområdene Måna nord og Måna sør på som ligger på vestsiden av riksveg 23 henholdsvis på nordsiden og på sørsiden av fylkesvei 78 – Holtbråtveien.

Fig. 2. Måna nord og Måna syd. Bildet ble tatt rett etter at den sørlige delen av Måna nord ble avvirket og skogsmaskinene kan fortsatt sees i bildet. Foto: oppdragsgiver.

Måna nord er på ca. 100 daa og er et avvirket skogområde med en fraflyttet enebolig beliggende i sørenden mot veien. I delområdet Måna nord er det nede i sørøst anlagt en anleggstomt av sprengstein, denne ligger vesentlig utenfor planområdet.

Skogen i Måna nord var en typisk Østlandsk blandingsskog med furu på koller og høydedrag, gran i drågene og gråor-heggeskog i de fuktige partiene, som langs bekken som deler Måna sør og renner langs vestsiden av Måna nord. Det meste av skogen var ved befaringen hogd og bare langs bekken samt stedvis langs grensene gjensto det noen trær. Omkring den fraflyttede eneboligen er det en naturtomt med innplantede hagebusker og blomster.

Måna sør er på 20 daa og består stort sett av dyrket mark med åkerholmer samt en bekk som renner deler området i to. Helt i sør stiger terrenget, det blir mer berg i dagen og kratt og busker dominerer.

2 METODE

Kartleggingen av fremmede arter er i dette arbeidet basert på den nasjonale lista over fremmede arter – med norsk svarteliste 2012 ((Gederaas (red.) 2012).

Bakgrunnen for kartlegging og vurdering av eventuelle tiltak er Naturmangfoldloven med tilhørende Forskrift for fremmede organismer (ref. kap. 5 – Vurderinger).

Vurdering av planer og tiltak er gjort med bakgrunn i Handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Oslo og Akershus (Narmo 2010).

Innsamlingen av opplysninger om fremmede arter har vesentlig foregått ved feltarbeid supplert med litteraturgjennomgang, søk i offentlige databaser som Naturbasen (Miljødirektoratet 2017), Artskart (Artsdatabanken 2017), studier av kart (N5/N50) og flyfoto, samt kontakt med fagfolk og enkeltpersoner med naturfaglig kunnskap om området. Feltundersøkelsene ble gjennomført den 7. september 2017. Samtlige funn er registrert på kart i form av enkeltregistreringer samt avgrensede områder der tettheten av svartelistearter var så stor at enkeltregistrering ikke var formålstjenlig.

*Fig. 3. Kanadagullris var stedvis svært tallrik, som her nordøst i Måna nord.
Foto: forf.*

3 REGISTRERINGER

3.1 Eksisterende kunnskap

3.1.1 Naturbasen

Ingen registreringer i planområdet.

3.1.2 Artsdatabanken

Det foreligger ingen registreringer av arter i planområdet, men langs veiene omkring er det gjort mange registreringer av særlig kanadagullris, men også enkeltfunn av hagelupin, hvitsteinkløver, hagepastinakk, rynkerose og vinterkarse. De eldste funnene, som er fra 2007, er av hvitsteinkløver og kanadagullris.

3.2 Feltregistreringer

Feltarbeid ble gjennomført på én lang dag, den 7. september 2017. Været på kartleggingsdagen var tilfredsstillende og det hadde ikke vært frost. Kanadagullris, hvitsteinkløver og kjempespringfrø var fortsatt i blomst.

Det ble registrert 541 punkter og én lokalitet med totalt 9 svartelistearter i kategoriene Svært høy risiko (SE) og Høy risiko (HI). Disse var kanadagullris, hagelupin, kjempespringfrø, hagerips, hvitsteinkløver, blankmispel, brunskogsnegl, rødhyll og syrin. Enkelte registreringer og polygon oversendes oppdragsgiver som digitale temalag (shape).

Tab. 1. Liste over påviste fremmede arter med antall registreringer og kategori.

Norsk navn	Vitenskapelig navn	Ant. funn	Svartelistekategori
Blankmispel	<i>Cotenaster lucidus</i>	1	SE
Brunskogsnegl	<i>Arion vulgaris</i>	1	SE
Hagelupin	<i>Lupinus polyphyllus</i>	1	SE
Hagerips*	<i>Ribes rubrum</i>	1	SE
Hvitsteinkløver	<i>Melilotus albus</i>	48	SE
Kanadagullris	<i>Solidago canadensis</i>	247	SE
Kjempespringfrø	<i>Impatiens glandulifera</i>	1	SE
Rødhyll	<i>Sambucus racemosa</i>	236	HI
Syrin	<i>Syringa vulgaris</i>	3	HI

*(Usikker bestemmelse, må bestemmes i blomst. Art antatt pga. voksested i hage).

I et område helt nordøst i Måna nord var forekomsten av fremmede arter så stor at registreringen av enkeltarter ble avbrutt og det ble i stedet avgrenset en svartelistelokalitet på ca. 8 daa (figur 4). Dominerende art i denne lokaliteten var kanadagullris med mange funn av rødhyll samt ett funn av hagelupin, som ennå ikke var i blomst.

Planområdet ble hogd i to omganger. Den nordligste delen av Måna nord ble hogd mellom 2012 og 2013, mens den sørlige delen ble hogd på foråret 2017. En utkjøringsvei går ut fra det nordøstre hjørnet av Måna nord og fram til RV23. Langs riksveien fantes det i mange år før hogsten en god bestand av kanadagullris. Det er rimelig å anta at spredningen av kanadagullris er en direkte årsak av utkjøringen av tømmer fra området.

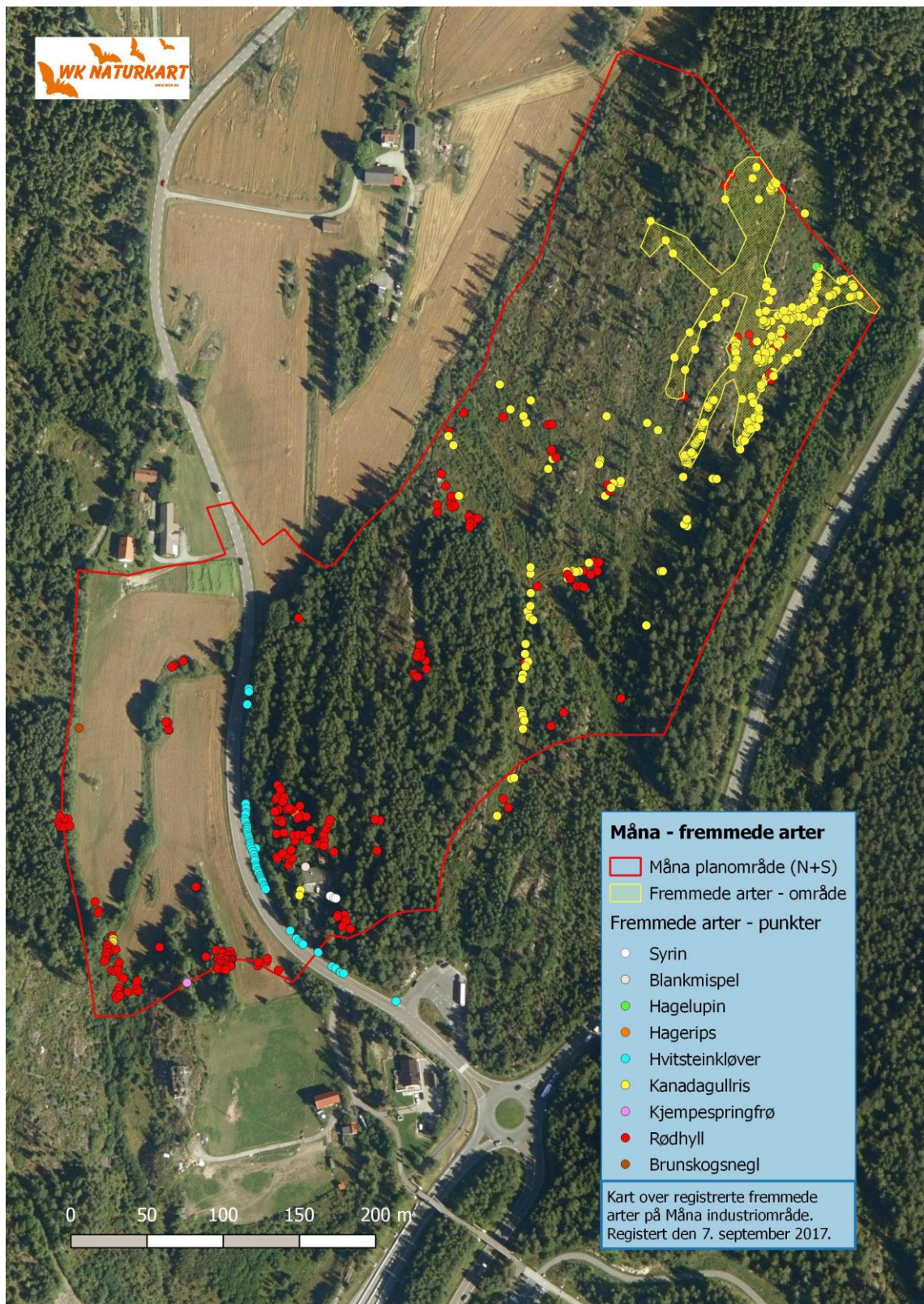

Fig. 4. Kart over forekomst av fremmede arter i planområdet. Punkter er enkeltforekomster mens skraverte områder er arealer med så tett forekomst av fremmede arter at det ikke var formålstjenlig med enkeltregistreringer.

3.3 Artsomtale

Artsvis omtale av forekomsten av de påviste artene. Artene omtales i alfabetisk rekkefølge.

3.3.1 *Blankmispel*

Kun ett funn ble gjort av arten, den sto helt inntil den nordvestre husveggen på den fraflyttede eneboligen sør i Måna nord.

3.3.2 *Brunskogsnegl*

Ett individ ble påvist krypende i åkerkanten på vestsiden av Måna sør. Sneglen ble avlivet.

3.3.3 *Hagelupin*

På tross av at arten er påvist langs RV23 ble kun ett sterilt (ikke blomstrende) individ påvist i det nordøstre hjørnet av Måna nord, like ved lassbærersporene der tømmeret har blitt kjørt ut av området. Dersom hagelupin får anledning til å sette frø så vil frøbanken i jorda være spiredyktig i omkring 50 år.

3.3.4 *Hagerips*

Kun ett individ ble registrert på nordsiden av eneboligen i sørenden av Måna nord. Hagen her var imidlertid kraftig gjengrodd så det sannsynlig at det fantes flere forekomster av arten. Arten kan kun bestemmes når den er i blomst, artsbestemmelse basert på at rips i hageanlegg oftest er hagerips, samt føre-var prinsipp.

3.3.5 *Hvitsteinkløver*

Det ble gjort 48 registreringer av arten, men det var langt flere. Arten vokste som en sammenhengende stripe helt inntil asfalkanten på RV23. Dette er typisk for arten – den har særlig funnet sin nisje i veikanter der konkurransen fra andre arter er svak.

3.3.6 *Kanadagullris*

Det ble gjort 247 enkeltregistreringer av arten, samt at det ble avgrenset et 8 daa stort område med anslagsvis flere tusen individer. Kanadagullris var den desidert mest vanlige, og mest synlige, fremmede arten i planområdet (se figur 3). Det rimelig sikkert at spredning av arten i planområdet skyldes transport av frø med hjul og belter på lassbærer.

3.3.7 *Kjempespringfrø*

Kun ett blomstrende individ ble registrert helt i sørkanten av Måna sør. Det ble gjort forsøk på å fjerne det blomstrende individet, men ved den minste berøring av planten, kastet den frø til alle kanter. Det er sannsynlig at det her vil spire flere planter av denne aggressive svartelistearten i 2018, og det bør prioriteres å luke arten på forsommeren 2018 før den rekker å blomstre og sette frø, samt i to påfølgende år.

3.3.8 *Rødhyll*

Det ble gjort 236 enkeltregistreringer av arten i planområdet og det sto også en del planter innenfor det avgrensede svartelisteområdet i nordøst. Arten har røde bær som for en stor del blir spist av trost. Fuglene overnatter gjerne inne i skogen og der slipper den frøene. Som et resultat av dette har rødhyll nå en god frøbank i de fleste skogområder, særlig på Østlandet, og uansett hvor det hogges tømmer, så vil det spire rødhyllplanter. Arten er nå så vanlig og utbredt at bekjempelsestiltak anses som nytteløse.

3.3.9 *Syrin*

Det ble gjort tre registreringer av arten på framsiden (sørsiden) av eneboligen i Måna nord. Som rødhyll er syrin vurdert til Høy risiko (HI), men selv om den kan spre seg med rotutløpere, representerer den en langt mindre trussel for stedegne arter enn f.eks. nevnte rødhyll.

4 VURDERINGER

4.1 Fremmede arter i lovverket

4.1.1 Naturmangfoldloven

Utdrag fra Naturmangfoldlovens kapittel IV. Fremmede organismer:

§ 28. Krav til aktsomhet. (andre avsnitt)

«Den som setter i verk virksomhet eller tiltak som kan medføre spredning eller utslipp av levende eller levedyktige organismer til steder der de ikke forekommer naturlig, skal i rimelig utstrekning treffe tiltak for å hindre dette.»

4.1.2 Forskrift om fremmede organismer

§ 24. Krav om tiltak rettet mot mulige vektorer og spredningsveier for fremmede organismer

«(4) Før flytting av løsmasser eller andre masser som kan inneholde fremmede organismer, skal den ansvarlige, i rimelig utstrekning, undersøke om massene inneholder fremmede organismer som kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold dersom de spres, og treffe egnede tiltak for å forhindre slik risiko, slik som bruk av masser fra andre områder, tildekking, nedgraving, varmebehandling, eller levering til lovlig avfallsanlegg.»

4.1.3 Handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Oslo og Akershus.

Handlingsplanen opererer med fire lister: Alarmliste (1), Bekjempelsesliste (2), Vurderingsliste (3), Observasjon/kartleggingsliste (4). Av de 9 påviste artene er det ingen på Alarmlista, 4 på Bekjempelseslista, 2 på Vurderingslista og 1 på Observasjon/kartleggingslista. Hagerips og hvitsteinkløver er ikke vurdert i denne rapporten da den bygger på Norsk svarteliste 2007 og der er disse to artene omtalt som fremmede men er ikke inkludert i svartelista. De to nevnte artene anses heller ikke å representere noen særlig trussel mot stedegne arter eller naturtyper.

4.2 Målsetninger og prioriteringer

Nedenfor er målsetninger/prioriteringer samt tiltak fra handlingsplanen (Narmo 2010) listet opp for de aktuelle artene i dette kartleggingsprosjektet. De to artene som ikke omfattes av handlingsplanen har fått egen omtale.

Tab. 2. Målsetninger og tiltak for de registrerte rødlisteartene i henhold til Handlingsplanen mot fremmede skadelige arter i Oslo og Akershus.

Liste	Art	Målsetting/prioritering	Tiltak
2	Hagelupin	Bekjempe på lokaliteter med spredningsfare til verneområder eller verdifull natur.	Informasjon. Kartlegging. Bekjemping.
2	Kanadagullris	Kartlegging. Bekjempe i verneområder og på lokaliteter med spredningsfare til verneområder eller verdifull natur.	Informasjon. Kartlegging. Bekjemping.
2	Kjempespringfrø	Utrykkes. Bekjempes over alt der den vokser vilt.	Informasjon. Kartlegging. Bekjemping.
2	Blankmispel	Fjerne ifbm skjøtsel av kalktørrenger. Fjernes på lokaliteter med truede arter.	Informasjon. Kartlegging. Overvåking. Bekjemping.
3	Syrin	Hindre nye etableringer og bekjempe i verneområder og verdifulle naturtyper i Indre Oslofjord.	Informasjon. Kartlegging. Bekjemping.
4	Rødhyll	Vurderes for den enkelte lokalitet.	Bekjempe i verneområder hvis trussel mot verneverdier.

Liste	Art	Målsetting/prioritering	Tiltak
3	Brunsnegl	Stabilisere bestanden.	Bekjempe lokalt der den forekommer. Informasjon/overvåking.

To av de påviste fremmede artene har fått status som svartelistearter på svartelista fra 2012, dvs. etter at handlingsplanen mot fremmede arter i Oslo og Akershus ble utarbeidet. Disse to artene blir derfor kommentert her:

Hvitsteinkløver

Hvitsteinkløver er kommet for å bli og det er ikke sannsynlig at det lar seg gjøre å bekjempe arten. Arten har først og fremst funnet en nisje langs veiene, helst helt inn mot asfaltkanten og under autovernet hvor ingen andre arter ser ut til å trives. Her er den småvokst og ganske anonym. Arten kan imidlertid også etablere seg som en typisk pionér på skrotemarksområder etc. og vil da kunne bli høyvokst og lett synlig. Men arten vil sjelden trives i det lange løp i en skjøttet eller stabil vegetasjonstype. Det anses derfor at det ikke er nødvendig med spesielle tiltak mot denne arten.

Hagerips

Hagerips er svartelistet med svært høy økologisk risiko (SE), først og fremst pga. faren for krysning med naturlig hjemmehørende villrips. Det er vanskelig å skille hagerips fra villrips og begge arter kan også forekomme i hager. Det er ingen kjente forekomster av villrips i kilometers omkrets, men dette er en art som er vanskelig å bestemme og arten blir derfor ofte oversett.

5 AVBØTENDE TILTAK OG HENSYN

Det er i følge Naturbasen ingen verneområder eller prioriterte naturtyper i umiddelbar nærhet av planområdet. Nærmeste naturtype er Oppegårdstjern (BN00050190) som ligger ca. 300 m øst for planområdet. Dette er en lokalt viktig naturtype av typen Andre viktig forekomster. Den nest nærmeste naturtypen er Breimåsan (BN00050185), en myrlokalitet med regional verdi (Viktig B). Begge disse ligger på andre siden av RV23 hvor det er bestander av både kanadagullris, hvitsteinkløver og hagelupin. Rødhyll finnes allerede overalt i terrenget, både som planter og frøbank. Spredningsfaren fra de påviste fremmede artene til verneområder eller verdifull natur vurderes derfor som relativt liten, slik at bekjempelsestiltak innenfor planområdet ikke anses som påkrevet. Unntaket her er for kjempespringfrø.

Basert på målsetningene og prioriteringene i Handlingsplanen for fremmede skadelige arter i Oslo og Akershus, er det kun den ene påviste forekomsten av kjempespringfrø som krever direkte bekjempelse. Dette bør også være overkommelig da det foreløpig bare ble påvist et blomstrende individ. Dette ene individet kastet imidlertid frøene ved fjerning og det er rimelig sikkert at arten vil spire igjen på samme sted innenfor en radius på 4-6 m, som er den avstanden planten kaster frøene. Det anbefales derfor at det kjente voksestedet for kjempespringfrø overvåkes fra forsommeren 2018 og alle planter lukes fortløpende. Kjempespringfrø har en kortlivet frøbank og lukes det på voksestedet i tre påfølgende år så kan arten anses som bekjempet på det stedet.

For de andre registrerte artene anbefales det at det iverksettes tiltak i forbindelse med anleggsvirksomhet og utbygging, slik at spredning av fremmede arter ut i fra anleggsområdet forhindres. Tiltakene bør omfatte planer for flytting av masser, flytting/transport av anleggsmaskiner ut og inn av planområdet, vasking/spyling av maskiner som flyttes ut av området, osv. En plan for dette bør lages i samråd med kommunen og/eller Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det er laget flere veiledere for håndtering av masser som inneholder plantedeler eller frø fra fremmede arter, som f.eks Forsvarsbyggs

Veileder i håndtering av fremmede arter -bekjempelse og massehåndtering (Hoell, G.S. 2014).

Nedenfor er det listet opp viktige momenter ved håndtering av urene masser internt på byggeplass, slik det er aktuelt i dette prosjektet:

- Unngå å flytte masser som inneholder fremmede, uønskede arter til steder der artene ikke vokser fra før.
- Masser som inneholder fremmede, uønskede arter kan i noen tilfeller dekkes til med rene masser og tilsås, eller legges i toppmasser i arealer som skal skjottes som gressmark eller gressplen.
- I noen tilfeller kan det være aktuelt å begrave massene dypt. Artsinnholdet i massene avgjør hva som kan egne seg, og det anbefales at valg av metode for håndtering gjøres i dialog med fagperson på håndtering av fremmede arter. Årlig bekjempelse/oppfølging bør gjennomføres i anleggsperioden og i årene etter anleggsperioden.
- Maskiner, dekk og annet utstyr som det har festet seg jord til rengjøres på byggeplass før de flyttes til andre steder. Eventuelt rengjøres maskinene manuelt med børsting og skraping med påfølgende vask i vaskehall.
- Ved mellomlagring av masser skal massene merkes, slik at frø ikke spres og blandes under transport og lagring. Ved lengre lagring i vekstsesongen bør massene tildekkes for å hindre spiring og frøsetting. Tilsåing av massene med hurtigvoksende dekkvekster, som f.eks raigras kan være et alternativ.

6 LITTERATUR

[Artsdatabanken 2017. Artskart. http://artskart.artsdatabanken.no/](http://artskart.artsdatabanken.no/)

[Direktoratet for naturforvaltning 2017. Naturbasen. Direktoratet for naturforvaltning. Database for arter og naturtyper. http://kart.naturbase.no/](http://kart.naturbase.no/)

[Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. \(red.\) 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.](#)

[Hoell, G.S. Veileder i håndtering av fremmede arter. Bekjempelse og håndtering. Forsvarsbygg Futura miljø Rapport 677/2014. 62 s.](#)

[Narmo, A.K. 2010. Handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Oslo og Akershus. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Rapport 2/2010. 84 s. + vedl.](#)